

סוגיה ד: מילי דאגדתא

רקע

- רוב סוגיותנו עוסקות בענייני אגדה. חשוב לשים לב בעיקר לשני דברים:
- א. הכרת המושג "רביעה".
 - ב. לחשיבות הרבה שחז"ל נתנו לימים שיורדים בהם גשמים.

מקורות

א. ה.י. "מתני' עד מתי שואלין את הגשמים... טובעני ולא יובשני"

הסבר הסוגיה

"דתניא איזו היא רביעה ראשונה הבכירה בשלשה במרחשון בינונית בשבעה בו אפילה בשבעה עשר בו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בשבעה ובשבעה עשר ובעשרים ושלשה רבי יוסי אומר בשבעה עשר ובעשרים ושלשה ובראש חדש כסליו". [ברייתא ו.].

חכמים קראו לירידת גשמים רביעה. לדעת רבי מאיר זמנה של רביעה ראשונה בג' מרחשון, לפעמים היא מתעכבת עד ז' מרחשון, ולפעמים היא מתעכבת עד יז מרחשון. אם הגשמים אינם יורדים עד יז מרחשון יש עצירת גשמים, והיחידים מתענים.

הגמ' אומרת שזמן שאלת גשמים הוא רביעה ראשונה. לפי זה, יש הבדל מהותי בין זמן שאלת גשמים לדעת חכמים לזמן שאלת גשמים לדעת רבן גמליאל. חכמים סוברים כרבי מאיר, שזמן רביעה ראשונה בג' מרחשון, ומתאריך זה צריכים לשאול גשמים. רבן גמליאל סובר שניתן לשאול גשמים ממוצאי שמיני עצרת, ומאחרים שאלת גשמים לז' במרחשון מפני עולי רגלים [כך מפרש הר"ן (ב. באלפס ד"ה מתני' בג') את שיטת רבי מאיר, הריטב"א (י. ד"ה מתני') מפרש שגם זמנו של רבי מאיר משום עולי רגלים].

[הגמ' אומרת שרבי יוחנן ורבי אלעזר אינם חולקים. ר' אלעזר פוסק כרבן גמליאל ולכן ניתן לומר שאינו חולק על רבי יוחנן. אם היה פוסק כחכמים לא היה ניתן לומר שסובר כרבי יוחנן.]

- "אמר רבי אבהו גדול יום הגשמים מתחיית המתים". [גמ' ז:]
 "אמר רב יהודה גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה". [גמ' ז:]
 "אמר רבי חמא ברבי חנינא גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ". [גמ' ז:]
 "אמר רב אושעיא גדול יום הגשמים שאפילו ישועה פרה ורבה בו". [גמ' ז:]
 "ואמר רבי יצחק גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו". [גמ' ח:]
 "אמר רבי יוחנן גדול יום הגשמים כיום קבוץ גליות". [גמ' ח:]
 "אמר רבי יוחנן גדול יום הגשמים שאפילו גייסות פוסקות בו". [גמ' ח:]

חז"ל רואים בירידת גשמים גילוי שכינה, ולכן הם משוים בין ירידת גשמים לבין בריאת העולם, מתן תורה, קיבוץ גלויות ותחיית המתים, שהם מאורעות ייחודיים שבהם הקב"ה מתערב בצורה ברורה במהלך הטבעי של המציאות.

ההתייחסות של חז"ל מקבלת משנה תוקף לאור המדע המודרני. נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע [ט:] האם כל העולם שותה ממי אוקיינוס או ששותה ממים עליונים. מבחינה מדעית רבי אליעזר, הסובר שהעולם שותה ממי אוקיינוס, צודק, שהרי כולנו מכירים את מחזור המים. למרות שלירידת גשמים יש הסבר מדעי ברור, אין לנו כיום יכולת להוריד גשמים. יש לנו יכולת לסמוך נופלים, להתיר אסורים ולרפא חולים, אבל אין לבני אדם יכולת להחיות מתים ולהוריד גשמים [חשוב להדגיש שהמדע לעולם לא יוכל ליצור חיים, אבל יש אפשרות שתהיה יכולת מדעית להוריד גשמים].